

Paměťová studia a paměťové instituce

Muzea, galerie, archivy
Výzvy pro 21. století

Paměťová studia (základní pojmy)

- Individuální
- Kolektivní (Halbwach, Assmannovi)
 - Komunikativní
 - Kulturní
- Politika paměti (indoktrinace vs. volná soutěž)
- Místa paměti (Nora)
- Paměť věcí a míst
- Zapomínání vs. ztráta paměti

Místa paměti

- *Místa paměti: „základní důvod existence míst paměti spočívá v zastavení času, v pozdržení nástupu zapomnění, ve fixaci určitého stavu věcí...“ (P. Nora)*
 - **Materiální:** pomníky/ zapomníky; pamětihodnosti, paměťové instituce (muzeum, archiv)
 - **Symbolická:** oslava, památná událost, pout', „historické“ pojmy
 - **Funkční:** učebnice, autobiografie, vzpomínky

Místa paměti jako kulturní artefakty?

Jsou-li kulturní artefakty **výsledkem kumulace** dosavadních **zkušeností lidstva** a zároveň **nástrojem rozvoje jednotlivců**, nelze očekávat, že zůstanou beze změny.

Naopak **každá generace je** na základě tvůrčích inovací **proměňuje, přizpůsobuje a obohacuje**.

Napětí však plyne z toho, že **změny** jsou nejčastěji **důsledkem „chyby“** – nezáměrného či nezbytného porušení řádu věcí. Mohou však představovat také výsledek **cílevědomých** (např. uměleckých či vědeckých) **snah o zúročení a překročení tradice**.

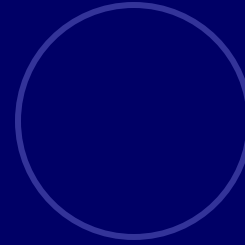
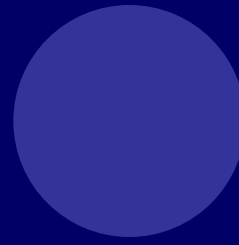
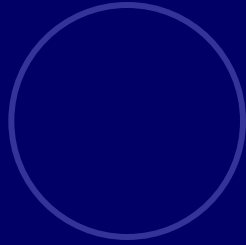
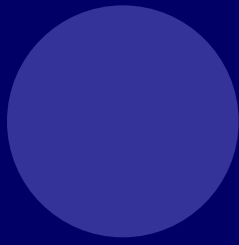
Kvalita inovací však závisí *„na zvládnutí již vytvořených nástrojů, prostředků a technologií.“*

(Podle Slavík, Chrz, Štech a kol., *Tvorba jako způsob poznávání*, 2014)

Externí paměť jako symbol nového světa?

Zatímco se kulturní sektor „zabývá peripetiemi (re)prezentace hmotného dědictví prostřednictvím nových médií, život v nových médiích útočí na soudobé porozumění kulturnímu dědictví jakožto takovému.“

(Kvan 2008)

Co je to muzeum?

Muzeum je když ...

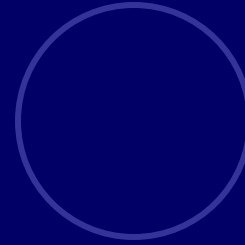
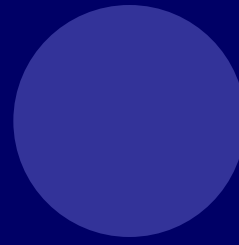
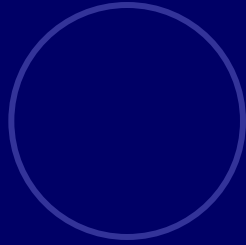
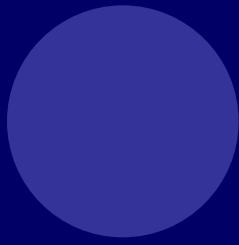

Muzeum

je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává a zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy a potěšení

mj. zahrnuje ZOO, botanické zahrady, planetária, střediska vědy a techniky, přírodní archeologické lokality v terénu, výuková centra

Co je to galerie?

Galerie je když ...

Galerie

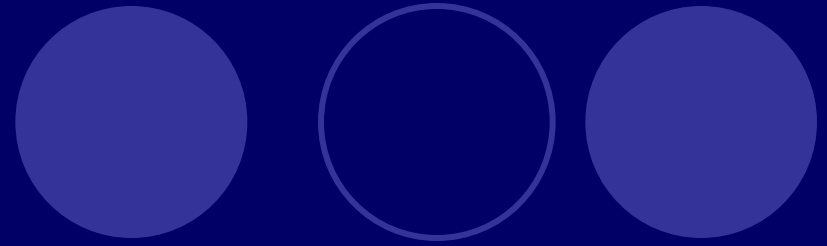

Galerie umění nebo muzeum umění je místo pro výstavy uměleckých děl, obvykle **výtvarného umění**. Jsou v něm vystavovány například **obrazy, sochy, fotografie, ilustrace**, a objekty **užitého umění**.

Muzeum/Galerie

je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává a zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné i nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy a potěšení

Klíčové otázky

- Které předměty sbírat?
- Jak je v expozici uspořádat?
- Jak je interpretovat návštěvníkům?

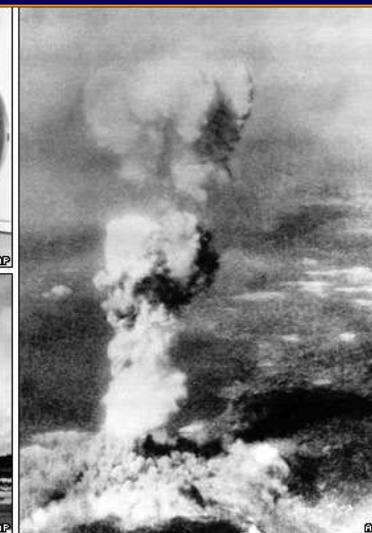
19. století

20. století

21. století

Změna paradigmatu v postmoderní době

Muzeum je „prostor, v němž je uspořádáván svět.“

(Prösler 1996: 22)

Muzea i národy jsou dětmi modernity.

(Macdonald 2003, Berger 2007)

Krise modernity → krize „světového řádu“ →
krize muzejního světa

Tradiční muzeum

- místo, kde odborníci „uspořádávají“ svět podle různých dobově přijatelných teorií
- médium, které „zprostředkovává“ řád světa laikům
- místo, kde odborníci čelí přirozenému řádu věcí s pomocí přísných pravidel ochrany prodlužují fyzickou životnost artefaktů, uchovávají je pro budoucí generace

Příčiny změny (vnější)

- Proměna společenské role „poznání“
- Hnutí za občanská práva
- Důsledky 2. světové války a nacismu
- Změny ve světě médií a technologií
- Globalizace a cestování – „smršťování“ prostoru/času
- Migrace a multikulturalismus
- Změny ve financování i vnímání veřejných institucí

(Mason 2007a)

Příčiny změny (vnitřní)

- Nespokojenost uvnitř profesní komunity
- Reflexe akademických výzkumů
 - postkolonialismus,
 - postmoderna,
 - nová muzeologie

(Mason 2007a)

Postmoderní doba

- konec „velkých vyprávění“
- tradiční způsoby reprezentace a klasifikace jsou problematizovány
- roztržitost vkusů a stylů
- co bylo kdysi pokládáno za „pravdu“, je dnes zpochybňovaným „(vý)myslem“
→ krize „světového řádu“

Odpověď: tzv. nová muzeologie

Pokud radikálně nepřezkoumáme roli muzeí ve společnosti ... může se lehce stát, že se stanou tak říkajíc „živoucími fosiliemi“.

(Peter Vergo, 1989)

	Tradiční muzeum	„Nové“ muzeum
poslání	„na papíře“	„hnací silou“
zaměření	dovnitř	ven
vedení	individuální	týmové
hodnota	připsaná	zasloužená
motivace	dobré úmysly	odpovědnost veřejnosti
aktivity	různorodé	v souladu s posláním
No 1.	sbírky	návštěvníci
interpretace	odborná autorita	různé úhly pohledu
orientace	minulost	současnost a budoucnost
komunikace	důvěrná, jednosměrná	otevřená, dialog

Museum of New Zealand Te Papa Tongarewa (Wellington, 1998)

National Museum of Australia (Canberra, 2001)

Výzva postmoderní doby

Jak přetavit dnešní polyfonii do harmonie
a zabránit tomu, aby se zvrhla v kakofonii?

(Bauman 1994)

Ticho, paměť, empatie

- Yad Vashem, Jeruzalém
- Židovské muzeum, Berlín
- District Six Museum, Kapské město
- National Museum of Australia, Canberra
- National Museum of African American History and Culture, Washington, DC

Paměť a její uchování

Yad Vashem: The World Holocaust History Center

Paměť a kontemplace

Yad Vashem: Children's Memorial (2005)

<https://www.youtube.com/watch?v=BsJqKdN9B3A>

Zdroj: <https://www.yadvashem.org/visiting/photogallery.html>

Umělecká interpretace paměti

Židovské muzeum v Berlíně (1999 – 2001)

Zdroj: <https://www.berlin.de/en/museums/3108776-3104050-juedisches-museum-berlin.en.html>

Umělecká interpretace paměti

Schalechet (Menasch Kadishman)

Místo rozjímání

Židovské muzeum v Berlíně: zahrada

Vzpomínky jako interpretace

District Six Museum

Zdroj:

<http://www.districtsix.co.za/Content/Museum/FeaturedTours/DistrictSixEncounters/index.php>

Paměť a kritické myšlení

National Museum of Australia (2001)

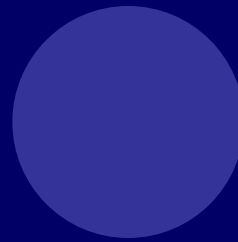
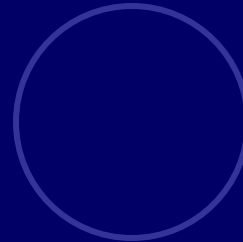
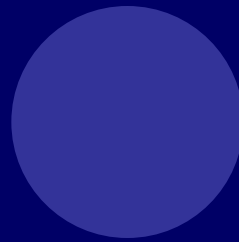
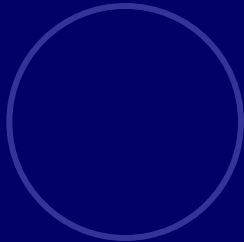
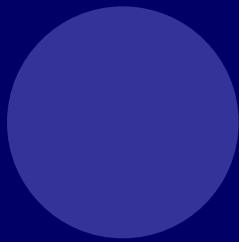

Politika paměti

National Museum of African American History and Culture

<https://nmaahc.si.edu/>

Co je to archiv?

Archiv

„... informační instituce, která **shromažďuje archiválie** podle územní nebo věcné příslušnosti **za účelem jejich trvalého a bezpečného uchování, jejich odborného zpracování a jejich zpřístupňování** pro vědecké, správní, hospodářské a kulturní využití.“

Archiválie

„...takový **dokument, který byl** vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem **vybrán ve veřejném zájmu k trvalému uchování** a byl vzat do evidence archiválií“ (§2, odst. e)

a dále: pečetidla, razítka a jiné hmotné předměty související s archivním fondem či s archivní sbírkou, které byly [...] vybrány a vzaty do evidence

Dokument

„...každá písemná, obrazová, zvuková nebo jiná zaznamenaná informace, ať již v podobě analogové či digitální, která byla vytvořena původcem nebo byla původci doručena“ (§2, odst. d)

Výběr archiválií

Povinnost uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií mají např.

- organizační složky státu
- bezpečnostní sbory
- územní samosprávné celky
- vysoké školy
- školy a školská zařízení
- veřejné výzkumné instituce
- podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku
- politické strany, občanská sdružení, církve a další tzv. soukromoprávní původci

Výběr archiválií → příslušný **archiv**

Kriterium výběru = **trvalá hodnota** dokumentu vzhledem k

- době vzniku,
- obsahu,
- původu,
- vnějším znakům

Paměťové instituce

- muzea, galerie → ministerstvo kultury
 - Zákon č. 122/ 2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy
- archivy → ministerstvo vnitra
 - Zákon č. 190/ 2009 Sb., o archivnictví a spisové službě

ALE EXISTUJE VÝJIMKA

Archiv bezpečnostních složek

- Zákon č. 181/ 2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek
 - Ústav je organizační složkou státu, do jejíž činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona; činnost je hrazena ze samostatné kapitoly státního rozpočtu
 - Archiv je správní úřad, který je přímo řízený Ústavem
 - Dnem 1. ledna 2030 se Archiv stává součástí Národního archivu

Zdroje

- Anderson (2004) (ed.) *Reinventing the Museum*. Walnut Creek.
- Graham, Ashworth and Tunbridge (2000) *A Geography of Heritage*. London.
- Holden (2006) *Cultural Value and the Crisis of Legitimacy*. London.
- Kvan (2008) in Kalay, Kvan and Affleck (eds.) *New Heritage: New Media and Cultural Heritage*. London.
- Prösler (1996) 'Museum and Globalization.' In *Theorizing Museum: Representing Identity and Diversity in Changing World*. eds. by Fyfe, G., and Macdonald, S. Oxford: 21 – 44.
- Slavík, Chrz, Štech a kol. (2014) *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha.
- Vergo (1989) (ed.) *The New Museology*. London.